

Několik slov věnovaných J. Pelikánovi k 80. narozeninám

Začal bych asi úředně, jak se má k takovému jubileu psát. Doc. Ing. dr. Jaroslav Pelikán, DrSc., se narodil 22. dubna 1926 v Ivančicích, což je ovšem jen rodiště papírové. Malému Jaroušovi nebo Slávkovi (jak pro koho) představovala mládí nedaleká obec Zakřany v okrese Brno-venkov, kde jeho rodiče bydleli. Mládí na venkově asi bylo štěstím nejen pro něho, ale i pro českou vědu. Na zakřanském „Véseku“ začalo totiž jeho poznávání přírody a dětství na venkově formovalo zřejmě i mnoho vlastností, které mu zajišťovaly úspěch v práci i přátelství mnoha lidí, s nimiž se v životě potkal — reálnost, skromnost a opravdovost, stejně jako gargantuovskou zemitost včetně humoru. Rodiče se přestěhovali začátkem 2. světové války do Brna, což umožnilo Slávkovi studium na gymnáziu a současně i vpravdě osudová seznámení s tehdejšími brněnskými přírodovědci. Především to byli tři mladí entomologové (F. Gregor, R. Obrtel, D. Povolný) jako společníci mnoha exkurzí a zážitků.

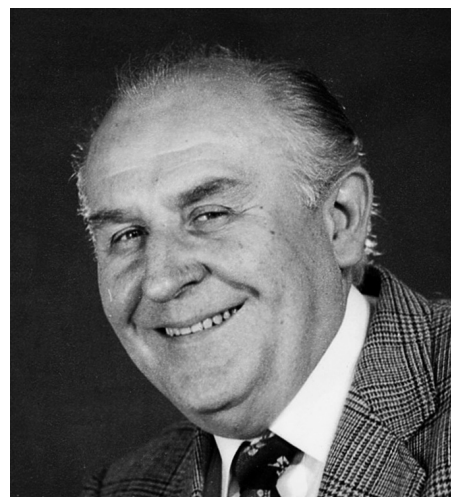
Mnohem osudovější se však ukázalo setkání s budoucím akademikem a profesorem zoologie na Vysoké škole zemědělské v Brně Josefem Kratochvílem. Právě pod jeho vlivem všichni čtyři studovali Vysokou školu zemědělskou a Slávek se stal ze zájemce o přírodu skutečným entomologem. A byl to prof. Kratochvíl, který ho navedl i ke studiu trásněnek (*Thysanoptera*), což se stalo oslavenci nejen profesí, ale i celoživotním zájmem. Navíc prof. Kratochvíl dovedl Slávka po absolvování vojenské služby proměnit

v mammaliologa a zaměstnat v nově vznikajícím pracovišti, a to z Laboratoře pro výzkum obratlovců vznikajícím Ústavu pro výzkum obratlovců, pozdějším Ústavu systematické a ekologické biologie ČSAV (dnes Ústav biologie obratlovců AV ČR).

Na tomto ústavu byl doc. Pelikán vždy význačnou a nepominutelnou osobností, ať v prvních letech jako zástupce ředitele, ale hlavně jako vedoucí teriologického oddělení (zabývajícím se výzkumem savců), tajemník a organizátor mezinárodních konferencí, zoologických sjezdů, člen různých vědeckých komisí, rad a redakčních rad, včetně redakčního kruhu a rady Živy (v letech 1976-1999). Prostě vědecký pracovník, k němuž se chodilo pro rady či pro pomoc. Jeho vstřícnost v těchto záležitostech spolu se schopností proniknout do vědecké práce v každém oboru dala základ i jeho následnému příklonu k ekologii, který se projevil nejen ve vlastní práci, ale i v trvalé spolupráci zejména s Botanickým ústavem ČSAV, v uskutečnění překladu Odumovy učebnice (E. P. Odum *Základy ekologie*, Academia 1977) i v účasti na syntézách vzešlých z dlouholetých studií různých ekosystémů v rámci Mezinárodního biologického programu.

Souhrnné hodnocení by asi mohlo znít tak, že historie české (ale spíše československé) zoologie druhé poloviny 20. stol. je bez jména Jaroslava Pelikána zcela nemyslitelná. Pro milovníky úředního vykazování výsledků vědecké práce: dosud 72 thysanopterologických publikací (s popisy zhruba dvou desítek nových druhů trásněnek), asi 102 mammaliologických publikací, 14 knih nebo kapitol v nich, troje skript a 51 krátkých a popularizačních článků a recenzí.

Nevím však, co u jubilanta oceňovat více — zda vědecký přínos či lidskou stránku; obě asi byly zcela vyvážené. Bez Slávka by chyběla světové thysanopterologii spousta poznatků a mnoho druhů, mammaliologii mnohá bádání o populacích drobných savců, naší ekologii velká část znalostí urče-

ných zejména mladším generacím zoologů. A celé zoologii a některým vědcům by mohlo chybět i poznání, že věda není jen neosobní výčet faktů a jejich interpretace, ale patří k ní i osobnost za nimi stojící.

V krátkém článku nelze postihnout vše, ale našťastí vždy existoval někdo, kdo mu napsal k neúprosně postupujícím jubilejům (zmiňme alespoň příspěvek J. Kratochvíla s vertebratologickou bibliografií ve *Folia zoologica* 1986: 193, s nevertebratologickou bibliografií článek D. Povolného v *Klapalekiana* 1997: 135).

Nyní tedy 80! Co mu k výročí přát? Asi méně sporů s PC a myši, aby mohl popsat materiál trásněnek, který mu stále vozí přátelé ze všech možných konců světa (naštěstí v tropech jsou „trásněnky jak palec“, takže jsou dobře vidět), dále hlavně zdraví (to se skromným dovětkem, aby mohl participovat na potravním řetězci jako dříve). A nakonec i spokojenost duše, spočívající ve vědomí dobrého života a zaslouženosti potlesku, kterého se mu dostalo při zahájení letošních zoologických dní v Brně od všech generací.

Karel Hudec